

Maailmatunnetus läbi loomingu
Kiiri Saar

Maailmatunnetus...

Minu puhul algabki loomeprotsess eelkõige tunnetamisest. Selleks, et kirjutada, midagi luua, on mulle esmase tingimusena oluline, et meeltes tekiks kõigepealt mingisugune positiivne emotsioon, mis ongi peamiseks käivitavaks loominguliseks jõuks. Teinekord piisab isegi üpris väikesest positiivsest emotsioonivirvendusest, mis võib kujuneda tõukejõuks kirjutada romaan.

Raamatud on autorile nagu lapsed ning mingil omamoodi moel on nad kõik mulle armsad. Kirjandusmaastikul olen olnud kõigest mõned aastad ja see aeg on vastu ootusi kujunenud meeldivalt viljakaks. Praeguseks on minu sulest ilmunud 5 ilukirjanduslikku teost.

„Lepatriinupüüdja,“ kirjastuselt Kuma, 2011

Romaan räägib kahest väga erinevast õest – üks on ilus ja elujanune, teine tagasihoidliku välimusega raamatukoi. Veidra juhtumuse läbi vahetuvad õdede välimused, kuigi seesmiselt jäävad nad ikka iseendiks ja peavad hakkama saama sootuks tavapäratutes olukordades. Selline situatsioon toodab ohtralt huumorit ja absurdlikke olukordi. Teose eesmärgiks oli pakkuda lugejale nii meelelahutust kui ka panna mõtlema ilu ja tarbimise ületähtsustamise probleemide üle.

„Martin Greeni juhtum,“ kirjastuselt Tänapäev, 2011

Teose peategelane Martin on jõukas peres võrsunud noormees, kes on autoavarii läbi kaotanud oma kallima ning teda leinates ja mööda õist linna hulkudes kohtub ühe kummalise mälukaotusega tüdrukuga, kelle saladuse jälile jõudmine tõmbab ta eluohtlike sündmuste keerisesse. Selle romaani läbiv idee oli leinaga toimetulek, millele on lisatud müstilise põneviku nüanss.

„Ruubeni liblikad: Kirsipiia,“ kirjastuselt Varrak, 2012

Romaani sündmused hargnevad gümnaasiumi lõpuklassis, kus kõigi pilkealuseks oleva tüsedavõitu Kirsipiia vastu hakkab ootamatut huvi ilmutama nägus uus õpilane, kõigile sümpaatne noormees Ruuben. Ent noorte vahel võrsuval kiindumusel on ka tumedam pool, mida armastuse kõikvõimsusesse sinisilmselt uskuv tüdruk arvatagi ei oska. Kirsipiia tegelaskuju on tõrjutud koolinoore võrdkuju, kes püüab hoolimata kaaslaste põlgusest leida enda kohta ühiskonnas ning kogeda armastust ja kõiki teisi inimlikke tundeid, mille vääriline ta hoolimata oma erinevusest usub olevat.

„Keteriin Salaaia“ 1 osa, kirjastuselt Argo, 2012

Väike Keteriin satub ühel suvepäeval liblikale järgnedes kogemata vanasse parki, kus avaneb tema ees üks veidrasse paralleelreaalsusesse, kus elab hulgaliselt veidraid ja vahvaid tegelasi, kes värvivad üksi kasvava lapse igavavõitu argipäeva kõige seikluslikumaks muinasjutuks ja annavad talle julgust ja söakust paremini hakkama saada ka igapäevaelus. Teos kajastab üksinda kasvava lapse probleeme. Üksindusest ülesaamiseks leiab ta väljundi enda loodud fantaasiamaailmas, mis teda toetab, kaitseb ja aitab.

Keteriin Salaaia 2. osa, kirjastuselt Argo 2013

Märtsi lõpul jõudis värskelt poelettidele ka Keteriini lugude teine osa, kus seikluslikud sündmused Salaaia jätkuvad. Salaaeda kolib elama uustulnuk Helesinine Panter, kes pöörab

sealsete elanike rahuliku elu pea peale. Keteriin algatab koos sõpradega põneva spioonimängu, et paljastada pantri mustad saladused. Keteriini fantaasiamaailm muutub üha värvilisemaks ja selgepiiriliseks, võttes üha seikluslikumaid pöördeid ja andes üksikule lapsele kuhjaga enesekindlust.

Aprilli lõpul või mai algul on lugejateni jõudmas ka „Ruubeni liblikate“ teine osa, mis kannab pealkirja **„Ruubeni liblikad: Jordan.“** Järg räägib Kirsipiia poja Jordaniga toimuvatest veidratest sündmustest ning seob kaks esmapilgul erinevat teost ühtseks tervikuks.

Mu romaanid on kõik tegelikult üpriski erinevad nii keelekasutuselt kui teostuselt. Siiski seovad teoseid ka ühised jooned – nad on kirja pandud üpriski romantilises stiilis, peategelasi valdab enamasti peataolek, neil esineb mitmeid siseheitlusi, nad kõik tegelevad eneseotsinguga, sügava sisekaemusega. Mingis mõttes on nad teekonnal kuhugi. Läbi seikluslike sündmuste ja fantaasiarohkete juhtumuste püüavad nad jõuda eelkõige iseendani, et lahti harutada, selgeks mõelda suhete segapuntrad ning aru saada sellest maailmast, enda eksisteerimise sügavamast tähendusest. Mulle on alati meeldinud juurelda inimloomuse keerukuse üle ja küllap seepärast teevad seda ka mu romaanide tegelased.

Kirjutamine kui protsess on mingis mõttes ka kirjaniku enese teekond kuhugi, areng mingisse kindlasse suunda. Me kõik oleme teel kuhugi ning kirjanik on eelkõige teel läbi oma loomingu. Me kõik tahame maailmale midagi öelda, aga ehk seeläbi öelda ka iseendale. Kindlasti pole ma enam see inimene, kes oma esikteost kirja pannes. Nagu meid ümbritsev on pidevas muutumises, oleme seda ka ise. Nagu mu ettekande pealkirigi ütleb, üritan ma võib-olla läbi oma tegelaste ja oma loomingu ka ise sellest maailmast pisut selgemini aru saada. Sellegipoolest ei samastaks ma end otseselt ühegi oma romaani tegelasega, ükski mu teos pole autobiograafiline, pigem olen romaane kirjutades justkui kõrvaltvaataja, kes loob sündmusi ja tegevuskäike, paneb tegelased tegutsema, annab neile vajaminevad motiivid ja eksisteerimise energia. Siiski võib nii ühes kui teises karakteris leiduda mõningaid minu enda iseloomujooni, samuti on mõned paigad ning sündmused kaudselt seotud mu enda elu ja lapsepõlvega. Eriti märgatav on see kindlasti Keteriini loos, neis sündmustes, mis leiavad aset maal vanaema talus. Aga ka „Martin Greeni juhtumises“ on Martini toetav ja sekeldav pere üpris sarnane mu enda suguvõsaga. Küllap ei saagi kirjutada kunagi päris erapooletult ja eemalseisjana, nõnda, et kirjutatav üldse ei puututaks. Mingil moel on autor ikkagi kirjutatuga tihedalt seotud ja käsitletavat teemat talle endale olulised.

Kirjutamine on mäng. Protsess, mis teeb mingis mõttes kõikvõimsaks. Võib-olla on just see üks neist põhjustest, mis mulle kirjutamise juures enim meeldib. Väidetakse, et kutsumus olla kirjanik on üpris üksildane tee, mis on tihtipeale sillutatud kõhkluste, kahtluste, loomepiinadega ja sel teel paistab vähe päikest. Siiski ei koosne kirjutamisprotsess ainult sellest. Kirjutamine, võime läbi kirjasõna öelda maailmale midagi, tagab tegelikult sügava sisemise rahulolu. See on hind, mida autor oma loomepiinade ja sisekõhkluste eest tasuks saab.

Kirjanik on tegelikult kõikvõimas, mänguline artist, kelle kätes on võime luua tegelasi, nii eriskummalisi ja veidrad karakterid, kui ta iganes soovib, anda neile välimus, milline iganes tahab, tekitada neis ootused, anda neile soovunelmad ja ihad, vajaduse, mis paneb nad tegutsema, tõukejõu, mis neid motiveerib. Olgu selleks siis armastuse- ja tähelepanuvajadus nagu „Lepatriinupüüdjas“ ja „Ruubeni liblikates,“ leinast ülesaamise soov nagu „Martin Greeni juhtumises,“ või soov omada sõpru, peletada üksildust ja kogeda mõistmist nagu lasteraamatus „Keteriin Salaaias.“

Autor tõstatab teoses probleemi, loob pingsituatsiooni, jälgib tegelaste käekäiku läbi oma teose, elab neile kaasa, otsib koos nendega lahendusi ja kogeb nende leidmisel samaväärset

kergendust kättevõidetust nagu tema tegelasedki. Läbi oma tegelaste kulgeb ka kirjanik kuhugi. Võib-olla ongi see eelkõige rännak sügavam, mõtestatuma maailmatunnetuse poole.

Kuidas ma üldse jõudsin kirjutamiseni?

Kirjanikuks saamine on minu enda kujunemise lugu. Ma ei olnud see laps ega nooruk, kes teadis juba varakult, kelleks ta saada tahab, kuigi ma sisimas imetlen selliseid inimesi, kel on varakult sihid paigas. Pigem on mu senine elu justkui olnud teekond selleni, et teostada end läbi kirjasõna ning välja anda raamatuid. Olin lapsest saati suur lugeja. Mu ema on kauaaegne kirjandusõpetaja ja suur raamatusõber. Mu lapsepõlvkodus Põlvamaal ümbritsesid mind raamatud, mis toitsid mu elavat fantaasiat. Jagasin üpris varakult ära, et kirjutamine tagab mulle teatavat liiki rahulolu, mingisuguse kergenduse, mida soovisin kogeda ja mis pani mu kirjutama. Taipasin, et kirjutada on kordades lihtsam, kõik märksa arusaadavam, lihtsamini mõistetavam ja selgem kui rääkides. See oli tegevus, mis sobis mulle, andis mulle üpris varakult märksa parema arusaamise end ümbritsevast.

Kooliajal panin kirja mõned luuletused, pidasin palju aastaid päevikut. Kirjutasin arvukatesse kaustikutesse üles seikluslikke sündmusi, mis koolielus aset leidsid. Siiski jäi koolitee jätkudes kirjutamine mõneks ajaks tahaplaanile, kuna kulgesin pisut teise suunda. Õppisin Tartu Õpetajate Seminaris algklasside õpetajaks ja armastusest raamatute vastu omandasin mõned aastad hiljem, juba Tallinnas elades, Tallinna Ülikoolis ka raamatukoguhoidja kutse. Mõnda aega õpetajana ja loominguliste huviringide juhendajana töötanud, jõudsin lõpuks ringiga kirjutamise juurde tagasi. Küllap juhtus see seetõttu, et kuhugi alateadvusesse jäi kripeldama mingi rahulolematuse, mis ei lasknud mul unustada seda, mis on mulle sisimas tõeliselt oluline. Võib-olla oli uuesti kirjutama hakkamine eelkõige püüd aru saada, kas tüdruk, kelle kirjandeid kunagi klassis ette loeti, on minus veel alles või on ta aja möödudes kuhugi kaotsi läinud.

Kõige esimene käsikiri, mille ma kirja panin, oli „Keteriin Salaaia.“ Kirjutasin selle loo tegelikult iseendale, otsese eesmärgita publitseeritud saada, kuna see tundus algul kõigest kaugel ja kättesaamatu unelm. Lõin rikkaliku fantaasiamaailma, andsin oma fantaasiale vaba voli. Armastusest oma kunagise lapsepõlve lemmikraamatu „Alice Imedemaal“ vastu sündis mu fantaasias hulk veidraid olevusi, kellest said üksildase tüdruku parimad sõbrad, nõuandjad ning toetajad. Keteriini lugu on sobivaks lugemismaterjaliks eelkõige neile lastele, kes tunnevad üksildust ja puudust sõpradest. Fantaasiamaailma läbi korvab peategelane puudujääke oma igapäevaelus, kus ta on tihtipeale üksipäini oma mõtete ja muredega. Keteriini loole järgnes noorteromaan „Lepatriinupüüdja.“ See humoorikas, kerge müstilisuse elemendiga võrtsitatud käsikiri oli ka esimene, mida lõpuks kirjastusele pakkusin. Mul oli õnne ning käsikirjast sai väga kiiresti raamat. Seesugune ootamatu positiivne vastukaja kirjastuse poolt andis tõukejõu kirjutamisega jätkata, tõi minuni mõistmise, et kirjutamine ongi tegelikult tee, mida mööda ma rännata tahan, olgu see siis nii sile või konarlik kui tahes. Edasi tuli juba noorteromaanivõistlus ja „Martin Greeni juhtum,“ mille kirjutasin ajanappusel valmis pooleteise kuuga, aga kuna mõte jooksis kiiresti, oli sellegi käsikirja sünd lihtne. Sellelgi romaanil läks hästi, kuna esimest korda seesugusel võistlusel osaledes tulin tagasi auhinnalise kohaga. Hiljem järgnes samuti müstiliste sugemetega „Ruubeni liblikate“ saaga, millega paralleelselt sai välja antud lõpuks ka Keteriini käsikiri. Kuna pidasin end eelkõige noortekirjanikuks, oli see ehk põhjuseks, miks viivitasin lasteraamatu käsikirja pakkumisega. Ent lasteraamatu tegemise puhul on lisaväärtuseks märksa põhjalikum koostöö kunstnikuga. Kuna tunnen ka ise üpris suurt tõmmet kunstimaailma suunas, oli see tore kogemus ning arvan, et tulevikus tahaksin kindlasti kirjutada veel mõne lasteraamatu.

Inspiratsiooniallikatest rääkides on mulle parimateks inspireerijateks olnud eelkõige loetud raamatud, nähtud filmid, mis kõik settisid mu meeltesse kireva virvarrina, mis hakkas mingi hetk lihtsalt väljapääsu, mingit väljundit otsima, milleks saigi justkui iseenesest kirjutamine. Samuti on inspireerijaks elu ise, aga ka mu praeguse elupaiga, Hiiumaa looduse rohelus ja rahu, mis toimib ühtaegu võimsa inspiratsiooniallika kui ka laadijana. Olen seda meelt, et luua saabki ainult paigas, kus on võimalik end hästi tunda.

Mingis mõttes olen ikka veel teel. Kõik see, mida ma seni olen avaldanud, on justkui erinevad teetähised; teekond selleni, mida ma tegelikult sisimas kirjutada tahan. Olen siiani viljelenud päris palju fantaasiat, mis on võrdsitatud rohke romantismiga, sest selline väljenduslaad on mulle enim sobinud ja loomuomane. Enim kohtab seda ilmselt „Ruubeni liblikates.“ Ehk tahaksin selle stiili kunagi korraks kõrvale heita ning kirjutada üks realistlik ja tõsine, täiskasvanutele suunatud teos. Senini olen kirjutanud peamiselt noortele, kuna noorte mõttemaailm, nende püüdlused ja unistused on mulle lihtsalt mõistetavad ning mul enesel lihtne nendega samastuda. Küllap on see mingis mõttes ka soov kanda endas noort hinge. Sisimas ei tahakski ma tegelikult olla piiritletud kirjutama ühele kindlale vanusegrupile, vaid pigem kõigile – nii lastele, noortele kui täiskasvanuile. Mingis mõttes on see taas enese proovilepanek, enda sisemiste piiride ja võimete katsetamine, vajadus edasiarengu järele. Hetkel olen ameti sellega, et panen kokku oma esimese luulekogu materjali.

Kirjanik kannab endal ajastu pitsarit, lähtudes oma teostes käesoleva aja probleemidest. Siiski, olenemata ajastust ei muutu need kuigi palju. Probleemid, mis olid aktuaalsed aastakümneid tagasi, on aktuaalsed ka tänapäeval. Üksildus, tõrjutus, sõpruse ja armastuse temaatika, soov olla mõistetud ja hinnatud, probleemid peresuhetes, võõrandumine, lein ja sellega toimetulek - need kõik on inimlikud hinge eksirännakud, mida jäävad inimesed kandma endas hoolimata ajastu iseärasustest.

Miks inimesed üldse loevad ilukirjandust? Eelkõige soovib lugeja suhtestuda kirjutatuga, leida sealt midagi iseendale, kogeda erinevaid emotsioone, millest on võib-olla päriselus puudus, leida kinnitust mõnele enda tõekspidamisele aga ehk aduda ka mõnd teisetoonilist maailmanägemust ja seeläbi avardada enda mõttemaailma. Eelkõige loetaksegi aga ehk seepärast, et kogeda mõnd meeldivat tunnet, midagi positiivset, mis viiks eemale argipäevast. Seega kõik algab ja lõpebki tunnetusega, tunnetada positiivset soovib nii autor kui lugeja, sest selline hoiak on sügavalt inimlik.

Küllap ongi kirjaniku kõige suurem rõõm see, et ta ei kirjuta tegelikult ainult iseendale. Kui leidub neid, kes lugeda tahavad, kes kirjaridadest ja raamatute kaante vahelt ka enesele mingit äratundmist leiavad, toob see autorile mõistmise, et see, mida ta teeb, on kellegi jaoks vajalik ja väärtuslik. See ongi parim mõeldav tänu.

Minust leiab alati rohkem infot mu kahest ilukirjanduslikust blogist veebiaadressil

<http://kiirisaar.blogspot.com>

<http://kiirisaar.wordpress.com>

Lõpetuseks üks luuletus mu veel avaldamata luulekogust, mis räägib kirjaniku peamisest töövahendist - sõnadest -, ning sellest, kuidas need ootavad inspiratsiooni, et neist võiks soodsates tingimustes sündida looming.

Sõnad
Ripuvad alateadvuses
Nagu nahkhiired pööningupealsel
Liigutavad tasa oma tiibu
Tukuvad tõsist tumedat väikeloomaund

Oodates kevadet -
Esimest ahnet lennutiiru
Lootuse karikakrapõllu kohal